

שאלות המתוערות בשימוש במכשיר אופטיון לטיפול בגידולים במוח ר"ל

כ"ה ניסן תשפ"ב

להלן מענה לשאלות הלכתיות המתוערות בשימוש במכשיר אופטיון לטיפול בגידולים סרטניים במוח (מסוג גליובלסטומה). שילובו של המכשיר בפרוטוקול הטיפול המקובל, יעיל באופן מובהק סטטיסטית בהארכת ההישרדות החציונית הכוללת של המטופלים בהשוואה לטיפול בלעדיו (כאשר תופעת הלוואי הנפוצה היחידה, הקשורה לטיפול במכשיר, היא תגובה עורית קלה עד בינונית באזור הטיפול). כמו כן טיפול זה קיבל את האישור האירופאי (CE), האמריקאי (FDA) ושל משרד הבריאות הישראלי.

המידע המובא כאן אינו מיועד לספק או להחליף ייעוץ רפואי ואין להסתמך עליו כבסיס להחלטה רפואית כלשהי. בכל מקרה שבו יש חשש לבעיה רפואית או נדרשת חוות דעת יש להיוועץ ברופא ו/או איש מקצוע מתאים.

שאלה א. האם מותר להשתמש בשבת במכשיר האופטיון, המייצר שדות חשמליים ומאריך חיים? תשובה: מכיון שמדובר במכשיר ובטיפול מציל חיים והפסקת הטיפול ליממה שלמה תפגע קשות ביעילות הטיפול מותר להשתמש במכשיר אף בשבת. פיקוח נפש דוחה שבת אף במלאכה דאורייתא, והוא הדין וק"ו בנידון דידן.

שאלה ב. האם על אדם הנושא את מכשיר האופטיון במקום ללא עירוב, מוטל לשבת בבית או שמותר לצאת עמו לרשות הרבים?

תשובה: מותר לצאת לרה"ר לבוש במכשיר זה, דכל שהוא לרפואה פעילה הוי כמלבוש ובטל אל הגוף ומותר לצאת בו, כמו אבן תקומה לאשה מעוברת (סימן ש"ג סעיף כ"ד) וכמו קשר פלפל וגרגיר מלח (סימן ש"ג ס"ט"ו) דכל דבר שיש בו רפואה בדוקה הוי כקמיע מומחה שמותר לצאת בו וכמבואר שם בפוסקים.

ועוד דכיון שזה דרכו, הוי כאזיקי רגליים של אסיר שבטל לגופו כמבואר בשו"ע (סימן ש"א ס"ט) ובמשנ"ב (שם ס"ק ס"ט) דהוי כמלבוש כיון שזה דרכו, אף שאין זה דרך אלא לאסירים בלבד. וכך גם בני"ד. וביותר יש להקל בני"ד כיון שמדובר בחולה שקשה יהיה לו לישב בדד בביתו ולהמנע מלהתפלל בבית הכנסת עם משפחתו וידידיו. וידוע כמה החמירו חז"ל ביתובא דעתא דחולה שיש בו סכנה.

שאלה ג. האם מותר להטעין בשבת את הבטריות של המכשיר?

תשובה: אם יש אפשרות להחזיק בטריה חילופית שאין צריך להטעינה בשבת, אף אם יש בכך הוצאה כספית, אין להטעין את הבטריה בשבת. אבל אם מכל סיבה שהיא אין זה אפשרי מותר

אף להטעין את הבטריה בשבת, מכיון שמדובר בפיקוח נפש, ואם אפשר לעשות על ידי שינוי יעשו עי"י שינוי.

שאלה ד. במקרה ואין ברירה אלא לגזוז את הפאות, ואם מותר לגלח את פאות הראש כדי לאפשר את הדבקת האלקטרודות לקרקפת.

תשובה: איסור הקפת פאת הראש איסור תורה הוא, אך נדחה מפני פקוח נפש כמו כל איסור תורה מלבד ג' עבירות חמורות. אך יש להשתדל בכל דרך למזער את האיסור, וכמו שמצינו בחולה שי"ב"ס שצריך לאכול מאכלות אסורות, שמאכילין אותו הקל הקל תחילה (יומא פ"ב ע"א), ואם אפשר להאכילו היתר, ודאי שאסור להאכילו מאכלות אסורות. ומשום כך יש לבדוק כמה אפשרויות.

א. אם אפשר להסיר את השיער עי"י משחות ולא על ידי סכין או מספריים עדיף, וכבר כתב בתשובת הגר"ש בנודע ביחודה (יו"ד מהדו"ת סימן פ"א) שע"י סם אין איסור, והביאו הפתחי תשובה (יו"ד סימן קפ"א סק"ה).

אמנם באמת אין דברי הנוב"י אמורים אלא בגילוח פאת הזקן דהשרת השיער שע"י סם אינה גילוח והשחתה, אבל בפאת הראש דלא כתיב בהו גילוח אלא איסור הקפה אף בסם יש כאן הקפה, וכמפורש בדברי בנוב"י.

אך מצינו הלכה זו אף בדברי החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן נ"ב) אלא שכתב בזה טעם אחר, דכיון שאין השער נושר מיד הוי גרמא בעלמא, והביא שכך כתב המגן אברהם בספרו זית רענן לבאר מה שאין הנזיר לוקה אם העביר סם על שערו, וכ"ה באורח מישור, פני משה סוף מס' נזיר, וכ"כ במרכבת המשנה, מכיון שאין השערות נושרות מיד אין בזה איסור, וכונתם משום דהוי כגרמא, וסברא זו שייכא גם בהקפת הראש ולא רק בגילוח הזקן.

ב. אם אי"א עי"י סם עדיף להשתמש במספריים כעין תער ולא בתער, כמבואר בשו"ע (שם ס"ב) דעי"י תער לכוי"ע אסור מה"ת, ועי"י מספריים כעין תער י"ש אוסרים, ויש לחוש לדבריהם"י. ג. אם אפשר עדיף שגוי הוא זה שיקיף פאת ראשו, דאין הניקף עובר בלאו אלא אם מסייע למקיף, ויש להקפיד לא להקל על הספר בסיוע שיש בו ממש, אלא לשבת דומם ולתת לספר לסובב את ראשו לפי הצורך המינימאלי.

וכבר נחלקו גדולי הדורות האם הניקף עובר בלאו אף כשאינו מסייע אלא שאינו לוקה כיון דהוי לאו שאין בו מעשה, או שמא אין עליו כל איסור.

רוב הראשונים נקטו דאף כשאינו מסייע ואינו עושה מעשה כלל מ"מ עובר בלאו. כן כתבו התוס', הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א בב"מ (י' ע"ב), וכך כתב הריטב"א גם במכות (כ' ע"ב), וכך כתב בהשגות הראב"ד (הל' עבו"ז פ"ב ה"א). ולעומתם כתב בכסף משנה שם בדעת הרמב"ם שאין בו איסור כלל, עיי"ש.

ואף שאין בצדדים אלה כדי להתיר את הקפת הראש, כיון דבפיקוח נפש עסקינן, יש להשתדל במקום דאפשר להקל מחומרת העבירה במדת האפשר כמבואר.

שאלה ה. האם ניתן להניח תפילין על גבי המדבקות או האלקטרודות או שיש בכך משום חציצה? תשובה: הנה נחלקו הראשונים אם יש דין חציצה בתפילין.

דעת הרא"ש בשו"ת (כלל גי סימן ד') וכן בהלכות תפילין (סימן י"ח) דיש דין חציצה בתפילין, ודעת הרשב"א שאין בתפילין דין חציצה וכמבואר בדברי הר"ן (מגילה ט"ו ע"ב מדה"ר) וכן הוא בבית יוסף (או"ח סימן כ"ז). וחטור פסק כשיטת הרא"ש, וכן הוא בשו"ע (סימן כ"ז סעיף ד'):
 "לא יחא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו, לא שנא של יד לא שנא של ראש".
 אך הרמ"א חוסיף שם:

"חגה: ודוקא בתפילין, אבל ברצועות אין להקפיד (רשב"א בתשובה סימן תתכ"ז)".
 וכתב המשנה ברורה בשם האחרונים דבשעת תדחק כגון מי שיש לו מכה בראשו, יכול לברך על תפילין של ראש אם אין חציצה במקום הקציצה אף אם יש חציצה במקום הרצועות, עיי"ש.
 ואם אפשר שרוב וקציצה יהיה מונח על ראשו ללא חציצה גם כן יכול לברך, דסתמא דמילתא דגם בתפילין מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ, אבל אם כל הקציצה או רובו על גבי המדבקה יש להניח את תפילין של ראש ללא ברכה ולכוין בברכה על חנחת תפילין דתפילין של יד לפטור את של ראש.

שאלה ו. האם מותר להסתפר בספירת העומר, שלושת השבועות, תשעת הימים או לחילופין חול המועד וראש חודש, כדי לאפשר הדבקה מיטבית של האלקטרודות?
 תשובה: מכיון שא"א להצמיד את האלקטרודות לראש כל עוד יש עליו שערות, מותר לספר את שערות ראשו בימי הספירה, שלשת השבועות, ברי"ח ובחול המועד, אם איסורי שבת החמורים התרנו ק"ו איסורים קלים של תספורת בימי אבילות וחול המועד.

בברכה מרובה

אשר וייס
 א"ח (י"ח)

ל"ח א"ח ר"א י"ח
 ר"ח ה"ח י"ח
 א"ח א"ח
 א"ח א"ח
 א"ח א"ח

ב"ח ר"ח א"ח ת"ח

ז"ח ה"ח ר"ח א"ח
 כ"ח א"ח ו"ח א"ח, ו"ח א"ח א"ח
 ו"ח, נ"ח א"ח ו"ח א"ח א"ח
 ב"ח א"ח ר"ח א"ח א"ח
 א"ח ה"ח א"ח א"ח א"ח
 א"ח א"ח כ"ח א"ח א"ח

ב"ח א"ח
 א"ח א"ח א"ח א"ח
 א"ח א"ח א"ח א"ח

